

Biodiverzita a její ochrana

Marek Hučín

Materiál obsahuje vlastní pohled autora, je tedy možné, že v něčem s ním nebudete souhlasit. Připomínky jsou vítány 😊

Biodiverzita a její hodnota

- Spletitá síť vztahů dává možnost existovat velkému množství organismů (rostlin, živočichů, hub, bakterií,...)
- Takovou rozmanitost živé přírody považujeme za hodnotu jako takovou
(Convention on Biological Diversity, 1992)
- Současně je úbývání biodiverzity vnímáno jako jeden z největších současných environmentálních problémů.
- Pro zachování rozmanitosti na úrovni druhů je nezbytné zachování vztahů (prostředí), ve kterých žijí.

Poznej a chraň...

- Pedagogika rozeznává tři hlavní skupiny výchovných cílů:
kognitivní (získat znalosti)
afektivní (získat postoje)
a psychomotorické (získat dovednosti)
- Pro skauty je z tohoto hlediska přirozený hlubší vztah k přírodě
(afektivní cíle výchovy)
- Pokud ale chceme chránit přírodu, musíme vědět, co konkrétně...
<https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1458415-na-taborsku-zachranuji-nebezpecny-druh-raka>
https://heis.vuv.cz/data/webmap/datovesady/projekty/raci2017/docprojekt/dokumenty/letak_ochrana_raku.pdf

Co a jak chránit?

- Pro lidskou společnost jsou důležité v podstatě všechny původní organismy.
- Vyhláška zákona 114/1992 určuje v kategoriích „ohrožené“, „silně ohrožené“ a „kriticky ohrožené“ organismy zvláště chráněné.
- Podkladem pro vyhlášku jsou tzv. „červené seznamy“, které jsou sestavovány odborníky podle toho, jak moc daného organismu ubývá, a jak reálné je pro něj vyhynutí u nás. (https://portal.nature.cz/publik_syst/ctihtmlpage.php?what=1264)
- Jak už bylo zmíněno v předešlé prezentaci, možnosti přežití se odvíjejí zejména od naplnění životních podmínek. Pár příkladů:

Rak říční

Známý druh korýše, který žije v relativně čisté vodě, převážně potoků a říčků s písčitým a štěrkovitým dnem.

Znečištění vody, resp. zanesení dna bahnem znamená pro raka vyhynutí

Střevíčník pantoflíček

Vzácná orchidej, která roste ve vlhké půdě bohaté na vápník. Typicky poblíž pramenišť

Změna vodního režimu, popř. hnojení může znamenat zkázu.

Rostlina z fotografie však doplatila na lidský vandalismus, ten také nelze opomenout:

https://www.idnes.cz/brno/zpravy/strevicnik-pantoflicek-certoryje-chko-bile-karpaty.A180510_162520_brno-zpravy_dh

Jasoň

U nás již vyhynulý druh motýla, jehož housenky se živí listím rozchodníků. Ty rostou na osluněných skalních bradlech.

Reintrodukovan byl ve Štramberku, kde ho občas můžeme potkat v opuštěných lomech.

Zarůstání vápencových skal znamená málo potravních příležitostí pro housenky. Lokality většinou vyžadují aktivní management (pastva, kosení)

Užovka stromová

Náš největší a nejvzácnější druh hada je teplomilný a žije v rozvolněné, extenzivně obhospodařované krajině. U nás v NP Podyjí a CHKO Poohří (fotografie ze záchranné stanice v Osvinově)

Zánik remízků a malých zahrad s množstvím kompostů a skládek sena, ale také invaze psíka mývalovitého způsobuje značný úbytek početnosti tohoto vzácného plaza.

Slíďák břehový

Jeden z našich největších pavouků obývá břehové partie a štěrkové lavice řek s přirozenou dynamikou (vymílání břehů, transport materiálu a jeho ukládání v náplavech). Spolu s regulací vodních toků mizí i vzácné náplavové biotopy.

Regulace toků, zpevňování břehů, výstavba přehrad. To vše způsobuje mizení pavouka velkého jako dětská dlaň.

Flagship species – vlajkové druhy

- Výše zmíněné druhy organismů mají společné to, že jsou „velké, hezké, nápadné“.
- I naprostý laik bývá udiven jejich krásou a impozantností 😊
- Tyto druhy tak slouží k propagaci ochrany biodiverzity jako tzv. vlajkové druhy (flagship species).
- V oddílové praxi je možné zaměřit jeden z cílů právě na některý vzácný a atraktivní druh organismu (podobně jako jedeme na výpravu, jejímž cílem je hrad Bezděz, může být podobným cílem spatření vzácné a atraktivní rostliny/brouka/motýla)
(prostřednictvím prožitku tak rozvíjíte oblast stezky „hodnota přírody“)

Umbrella species – deštníkové druhy

- Jak bylo zmíněno, vzácné druhy (např. ty vlajkové) jsou obvykle vzácné, protože je omezené množství vhodných biotopů (např. obnažená skalní bradla, neregulované řeky se štěrkovými lavicemi apod.).
- Lze tedy předpokládat, že spolu s nimi tam budou žít i jiné, mnohdy vzácnější organismy, které však není jednoduché spatřit.
- Mluvíme pak o tzv. Deštníkových družích, jejichž ochranou můžeme prospívat nenápadným a mnohem ohroženějším druhům organismů.
- V oddílové praxi se lze zaměřit na poznávání (a srovnávání) společenstev organismů. Tedy „kdo s kým žije“ a aplikovat na různé biotopy (louka, břeh potoka, tůňka, paseka)
(typicky např. pokud se v tůňce vyskytnou čolci, bude tam spolu s nimi žít i bezpočet bezobratlých, z nichž možná někteří zástupci budou velmi vzácní a ohrožení. Ochranou biotopu čolka chráníme i jejich domov.)

Shrnutí

- Podmínky pro přežití rostlin jsou často dost složité (vlhkost, osvětlení, chemismus půdy, ...)
- Podmínky pro přežití živočichů se dají v zásadě vystihnout dvěma otázkami:
 - Kde žiješ?
 - Čím se živíš?
Toto se dá využít i v programu. Např. při hře, kde si každý musí najít v časovém limitu svůj domov, jinak vyhyne. Pokud někomu zadáte „žiješ na břehu potoka a živíš se kopřivami“ najde si své místo brzy. Jinému když zadáte „žiješ ve volné krajině a živíš se dřevem dubů, které musí být osluněné a zbavené kůry“, dost možná vyhyne.

Děkuji za pozornost 😊

